

D

78129
50

187 $\frac{8}{9}$

1879.

U. 3134.

AZ INTÉZET
CZÉLJA, SZERVEZETE ÉS TANTERVÉNEK
RÖVID VÁZLATA.

1878/79.

Az országos magyar királyi mintarajztanoda és rajztanárképezde által kiállított tanulmányok jegyzéke.

A) A figurális rajz és festészet köréből :

1. Fősmintáról rajzolt fejtanulmányok.
2. Természet után rajzolt fejtanulmányok.
3. Természet után *festett* fejtanulmányok (l. a falon).
4. Szobormintáról rajzolt alaktanulmányok.
5. Természet után rajzolt alaktanulmányok (akt.).
6. Elemi kompozíció kísérletek.
7. Boncztanulmányrajzok.

B) Az ornamentika és iparművészet köréből :

1. Fősmintáról rajzolt ékítménytanulmányok.
2. Ékítményes stultanulmányok.
3. Iparművészeti tanulmányrajzok és festmények.
4. Önálló ékítményes és iparművészeti kompozíció kísérletek.

C) Az építészet köréből :

1. Antik építészeti
 2. Középkori építészeti
 3. Olasz és német renaissance kori
 4. Vas- és bronzrészletek.
 5. Fa- és téglá-építészeti tanulmányrajzok
 6. Látképszerűsítési gyakorlatok az építészet köréből.
- } tanulmányrajzok.

D) A mértani szakok köréből :

1. Elemi mértani
 2. Ábrázoló mértani
 3. A látszattani szerkesztés alapszabályai. (Perspect. linéaire).
- } szerkesztések és rajzok.

E) A szobrászat köréből :

1. Elemi figurális
 2. Elemi ornamentális
 3. Szobormintáról kisebbitett
 4. Élő természet után készült
 5. Iparművészeti tárgyakról készült
- } mintázati tanulmányok.
} mintázatok.

F) A fametszés köréből (Xylographia) :

1. Ó- és újabbkori német
 2. Angol és amerikai
 3. Francia
- } modorú fametszvények

A kiállított festmények, rajzok, mintázatok és metszvények kivétel nélkül az intézeti növendékek sajátkezű művei.

1877/79

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZTANODA ÉS RAJZTANÁRKÉPEZDE

BUDAPESTEN, SUGÁRÚT 80. SZ.

AZ INTÉZET CZÉLJA ÉS FELADATAI.

Az országos m. kir. mintarajztanoda és rajztanárképezdének feladata a jelenkor igényeinek s az ország szükségeinek megfelelő rajztanárok szakbeli kiképzése, valamint tehetséges ifjaknak, kik a képzőművészetek valamely ágára, különösen pedig a festészetre szánják magukat, a hivatásukra szükséges ismeretek alapos megszerzésére alkalmat nyújtani.

Az intézet ezenfelül rajz- és mintázásbeli oktatásban részesít oly iparosokat, kik a művészeti ipar valamely ágával gyakorlatilag foglalkoznak.

Ezen mellékfeladatát eddig egy külön esti rajztanfolyam által iparkodott teljesíteni. Törekvései ez irányban az ujon szervezendő országos iparművészeti muzeummal való szorosabb kapcsolatban jövőre még több eredménnyel biztatnak.

Mindezen céljainál fogva az intézet oktatást nyújt a képzőművészetek alatt következő ágaiban, gyakorlati utmutatás és elméleti tanfolyamok segélyével.

A GYAKORLATI TANTÁRGYAK.

I. Figuralis rajz és festés.

És ugyan: Domború mintákról való rajzolás és festés. Élő fejmintákról való rajzolás és festés. Antik szobormintákról és egész

alaku élő mintákról való rajzolás és festés. Redőzet-tanulmányok. Festészeti compozíció-gyakorlatok. (Hetenkint 10—15 órában.)

II. Ornamentika.

Ékítményes rajz és festészet. És ugyan: Mintaszerű sík és domború ékítmények rajzolása, különös tekintettel a szemmérték és kézbeli ügyesség fejlesztésére (utánzó rajz-gyakorlatok) s a gyorsabban kezelhető egyszerűbb előadási módokra. Az intézet főszöntvény-, fénykép-, metszet- és könyvtárában őrzött mintaszerű ékítményes motivumaiknak gyűjtő vázolatása. Az orsz. iparműv. muzeumbeli műtárgyak felvétele és tanulmányozása. Az iparművészet külön ágaiból választott tárgyak önálló tervezése és díszítése. Decoratív kísérletek.

Mindezen gyakorlatok kíséretében beható styltani tanulmányok. (Hetenkint 8—10 órában.)

III. Építészet.

Az építészeti rajz- és styltanulmányok csak a 2-ik tanévben kezdődnek. Szükséges előzményei az 1-ső osztályban a mértani szakok és mértani rajz gyakorlása.

A műszaki szerkesztések alapfogalmai, előkészítésül a műépítészeti alaktanra. Részletes tanulmányok rajzolása az ó-kori remeképítészet, utóbb a közép- és ujkori építészet köréből válogatott jeles minták nyomán.

E rajzbeli gyakorlatokkal párhuzamosan halad a műépítészeti stylok fejlődésének ismertetése, azok elemzése és összehasonlítása, lehető nagyszámú példák előmutatásával. (Hetenkint 8 órában.)

Koronkint kisebb-nagyobb kirándulások a hazai kiválóbb műemlékek megismerése, fölmérése és rajzolása céljából.

IV. Szobrászat.

Mintázási gyakorlatok, különösen domború ékítményes minták, valamint az emberi fő és az emberi test egyes részeit ábrázoló domború és teljes alakú főszminták nyomán. Hovatovább ékítményes gyakorlatok összetettebb rajzok szerint, valamint figurális mintázatok élő fejminta vagy egész alakról, féldomború és teljes alakú végrehajtással (Relief és ronde bosse). Bonczalaktani mintá-

zatok, iparművészeti tárgyak másolása s önálló tervezetű mintázatok. (Hetenkint 4 órában.)

V. Fametszészet (*Xylographia*).

A fametszészet az intézet külön szakosztályát képezi, melybe csak oly növendékek vétetnek föl, kik életpályául választják a xylographiát. A fölvételi feltételek ez osztályra nézve kevésbé szigorúak. A tanulók naponkint két óráig a rajzban is kötelesek magukat gyakorolni. A nappali tanidő többi része szakfoglalkozásra fordíttatik.

ELMÉLETI TANTÁRGYAK.

VI. A mértani segédszakok.

A) ELEMENYI MÉRTAN. (Előkészítő osztály). Hetenkint 3 óra előadás és 4 óra rajzolás.

I. *Planimetria*. Az egyenes vonalak, egyenes és görbe vonalú idomok azon tulajdonságai, melyek a constructiv feladatoknál alkalmazást nyernek. Harmonikus, polarikus és projectiv viszonyok. Alapvető és gyakorló feladatok.

II. *Stercometria*. A lapszögek, sík- és görbe lapú idomok azon tulajdonságai, melyek a constructiv feladatoknál alkalmazást nyernek. Alapvető és gyakorló feladatok.

B) ÁBRÁZOLÓ MÉRTAN. (I-ső szakosztály.)

I. *Orthogonalis vetülettan*. (Hetenkint 3 óra előadás és 4 óra rajzolás.) Az elemi téralakok ábrázolása. Az elemi téralakok relativ fekvésére vonatkozó feladatok. Lapos idomok, szögletes testek, görbe vonalak és görbe lapok ábrázolása; metszések és érintések. Az axonometria.

II. *Klinogonalis vetülettan*. (II-ik szakosztály.)

Axonometria és árnyéktan. (Hetenkint 2 óra előadás és 4 óra rajzolás.)

C) MÉRTANI MÓDSZERTAN. (III-ik szakosztály, hetenkint 2 óra.)

A rajzoló mértan módszeres kezelésének tanítása, különösen a középtanoda alsóbb osztályaiban.

D) TÁVLAT- ÉS ÁRNYTAN. (III-ik szakosztály, hetenkint 2 óra előadás és rajz.)

Különösen az építészet köréből vett gyakorlati példák kíséretében.

Fegyzet. A jelen 1878/9-iki tanévtől kezdve még egy előkészítő távlati tanfolyam is tartatik: „a mértani testek szemléltető távlati rajzolása, árnyékolással” címen, hetenkint 4 órában, esti világítással; mely tanfolyamban az előkészületi és 1-ső szakosztály növendékei részt venni tartoznak.

VII. Festészeti bonczalaktan.

A 2-ik tanévtől kezdve hetenkint 2 órában.

Az emberi test külalakját meghatározó csontok, inak, izmok idomai, kölcsönös arányaiknak, mozgásuk törvényeinek magyarázata és rajzolása, fali ábrák, boncztani készülékek és az élő természetből való minták nyomán.

VIII. A festészeti kompozíció tana.

A felsőbb osztályokban a tehetségesebb növendékek a festészeti szaktanár utmutatása mellett a festészeti kompozíció törvényeivel is megismerkednek; kezdetben egyes alak, utóbb több alakból álló csoportozatok szabályszerű dispositióját célzó feladatok és ezek bíráló fejtegetése alakjában; régibb és újabbkori ismertebb festészeti művek elemzése, jó és rossz példák bemutatásával stb.

IX. Műtörténelem.

E címen tartott egyetemi előadások utján az intézet növendékei több évi tanfolyamra osztva, lehetőleg összefoglaló képét kapják a művészileg „szép” eszményének, a mint az különböző népeknél, különböző korszakokban, az építészet, festészet és szobrászat, valamint a magasabb műipar termékeiben nyilvánult.

(Hetenkint 4 óra előadás, és 2 órában az országos képtárak és nyilvános műgyűjtemények látogatása, a szaktanár vezetése és magyarázata mellett.)

KIVONAT

AZ INTÉZETEK – FELSŐBB JÓVÁHAGYÁS ALÁ TERJESZTETT – ÚJ ALAPSZABÁLYAIBÓL ÉS KÜLÖN HATÁROZATAIBÓL.

(Az intézet célja és feladatai lásd a 8. lapon.)

Az intézeti tanulók, külön céljaikhoz képest vagy a rajztanárképezde, vagy a mintarajztanoda növendékeiül iratkoznak be.

A rajztanárképezdei teljes tanfolyam, a növendék előkészítési fokához képest 3 egész 4 évre terjed.

A művésznövendékek tanfolyama nincs az évek bizonyos számához kötve. A mennyiben valamely tanuló három éven túl akarná az intézetet látogatni, annak megengedése a tanári kar határozatától függ.

A középtanodai rajztanárjelöltekre nézve a befogadás feltétele a középtanodai érettségi bizonyítvány felmutatása.

Az alsóbb foku rajztanítójelöltek fölvételére szükséges, hogy valamely középtanoda hat osztályát végezték legyen, vagy az elemi tanítói oklevelet előmutassák.

A művésznövendék fölvételére megkivántatik, hogy a teljes polgári tanodát vagy a középtanodának legalább hat osztályát végezte legyen.

Oly jelentkezőket, a kik felöltő hivatást tanúsítanak, ezen feltételek alól a tanári kar fölmentheti.

Mind a rajztanárképezde, mind a művésznövendékek fölvételének közös feltételei:

- a) a 16-ik korév betölte;
- b) ép látérzék;
- c) némi gyakorlottság a szabadkézi rajzolásban, melynek kellő foka külön fölvételi vizsgálat útján igazolandó.

A fölvétel általában ideiglenes jellegű, s csak félévi látogatás és ezalatt kitüntetett szorgalom és tehetség alapján történik a végleges fölvétel.

A gyakorlati szakok tanfolyamaiban, míg a helyiség engedi, nők is vehetnek részt, ha a szabadkézi rajzolásból kivánt előkészültséget fölvételi vizsgálat után igazolták.

Az új tanulók fölvétele minden tanév kezdetén szeptember hava 15-ikeig eszközöltetik. A tanév folyamában a fölvétel csak igen méltányolandó okok alapján és kivételesen engedélyeztetik.

A rajztanárjelöltek a képezdében végzendő tanfolyamok befejezése után képesítő vizsgálatra bocsáttatván, annak sikere szerint rajztanári vagy rajztanítói oklevelet nyernek.

Az ösztöndijas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálatnak magukat alávetni kötelesek.

A rajztanárvizsgálatok rendjét és módját külön szabályzat állapítja meg.

Az intézeti növendékek művei évenként közszemlére kiállítatnak az iskola helyiségeiben.

A tanév szeptember hó elején kezdődik s június hóban végződik. Június hava közepétől annak végeig a képesítő zárt és szóbeli vizsgálatok tartatnak.

Az intézet minden tanítványa egyszer mindenkorra beiratási díjul 2 forintot fizet az intézeti könyvtár gyarapítására.

A rendes növendékek egész évi tandíja 10 forint. A vendéglátogatók tandíja magasabb, s időről időre a viszonyokhoz képest állapíttatik meg.

Szűk körülményü, tehetséges és szorgalmas növendékek a tandíj fizetése alól fölmentethetnek.

A tandíjak az állampénztárba folynak.

Az intézet szegényebb sorsu tehetségesebb növendékei, különösen pedig rajztanárjelöltek számára rendelt állami ösztöndíjak elnyerésére évenként nyilvános pályázat hirdettetik.

A pályázati föltételek rendszerint a következők:

1. Hitelesen igazolandó:

a) hogy a pályázó ép látérzékü s legalább 16 éves korát már betöltötte;

b) hogy készültség tekintetében az intézetbe fogadás fentebb jelzett általános föltételeinek megfelelni képes.

2. A rajztanárjelöltek közül előjoggal bírnak az oly pályázók, kik már érettségi vizsgálatot tettek, vagy netalán magasabb körű tanulmányokat végeztek.

3. A készültség kellő foka eshetőleg külön vizsgálat útján igazolandó.

4. Az ösztöndíj (rendszerint 300 frt) csak egy évre adományoztatik; tovább élvezete a tanév folyamában s az évi vizsgálat útján kitüntetett haladástól függ.

5. A kellően fölszerelt kérvények, rajzmunkálatok mellékletével, a vallás- és közoktatási m. kir. ministerhez címelve, minden év augusztus hava 20-ikáig a m. kir. rajztanárképezde igazgatóságához nyújtandók be.

A pályázat eredményét a tanártestület bírálja meg s ennek indokolt javaslata alapján a vallás- és közoktatási m. kir. minister határoz.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelölt, mielőtt az ösztöndíj számára folyóvá tétetnék, egy térítvényt ír alá, mely által az államsegély kedvezményével kapcsolatos kötelezettségek hű teljesítése iránt fogadást tesz.

Az állami ösztöndíjas rajztanárjelöltek a képesítő vizsgálat kiállása s az oklevél kinyerése után nem tarthatnak ugyan már ennél fogva jogot valamely állami tanintézetnél leendő alkalmaztatásra; ha ellenben valamely nyilvános tanodához rajztanároknak vagy rajztanítóknak a vallás- és közoktatási minister részéről kineveztetnek, a kinevezést elfogadni s a rájuk bízott tanszéket a rendes illetmények élvezete mellett legalább három évig ellátni kötelesek, különben pedig az ösztöndíjat visszafizetni tartoznak.

A szorgalom élesztése és a haladás kitüntetése végett minden tanév végével jutalomdíjak osztatnak ki (idáig ércpénzben) a legjelesebb növendékek között.

AZ INTÉZET TÖRTÉNELMÉRE ÉS STATISZTIKÁJÁRA VONATKOZÓ ADATOK.

Szakiskoláink felállításának első eszméje egyik legnagyobb hazánkfiá, EÖTVÖS JÓZSEF báró, a felejtetetlen állambölcsész és költő áldott emlékével kapcsolatos. Közoktatási minisztersége utolsó éveiben élénken érezte hiányát egy oly szakiskolának, melyben az országnak művészetre termett ifjúsága alapos előkészületet szerezhessen; és ugyanezen eszmemenet fonálán szükségét látta egy oly tanintézetnek, mely a nyilvános rajzoktatásnak régesrégóta elhanyagolt ügyén lendítve, hovatovább a közízlésnek ébresztője és fejlesztője legyen. El lévén határozva reá, hogy a tapasztalt hiányokon lehetőleg segítsen, e célból a külföldi, s különösen a nyugateurópai művészeti szakiskolákat behatólag tanulmányoztatá s arra nézve, hogy e téren, idehaza, honi szükségleteinkhez mérve s korlátoltabb viszonyaink között mit kellene és lehetne létesíteni, részletes javaslatokat tétetett magának. Így képződött egy országos műiskolának s azzal kapcsolatos rajztanár-képezdének tervezete, mely már a valóság stádiumába lépett volt, midőn a gondviselés-adta férfiút a kérlelhetetlen halál időnek előtte körünkből kiragadta. Sok szép terve valósítlan maradt. A műiskola terve azonban jobb sorsban részesült. EÖTVÖS-nek a miniszteri széken mély belátású és kegyeletes utódja: Dr. PAULER TIVADAR, elődjének eszméjét magáévá tévén, erélyesen felkarolta és életbe léptette. A művészeti szakiskola ugyanazon rendeltetéssel és szervezettel, mely eredeti tervezőjének szemei előtt lebegett, az országgyűlés által megszavazott s Ő Felsége I. FERENCZ JÓZSEF apostoli királyunk által szentesített törvény útján PAULER TIVADAR közoktatási miniszter által megalapíttatván, egyelőre magán-lakházban, a Budapest terézvárosi Rombach-utcza 6. számú házában bérelt ideiglenes helyiségekben, 1871 október havában

tényleg megnyitott. Az állami új tanintézet ezen ideiglenes, de nem épen kedvező fekvésű és szűk helyiségekben öt évet töltött. A tanulók egyre szaporodtak, az intézeti oktatás mind belterjesebbé vált, az intézet akarva nem akarva térileg is terjeszkedni volt kénytelen, s az eredetileg bírt helyiségekhez úgyszólván évről évre újabb lakosztályokat kelle bérelni a tág épület mind három emeletén. Ily módon az intézet évi lakbére közel 11,000 forintra emelkedett. Mindamellett a tanhelyiségek csak igen kis mértékben feleltek meg a művészeti oktatás külön igényeinek. A földszinti mintázó-termek nedvesek voltak, s az ifjúság egészségére károsnak bizonyultak. Súlyosabb szobormintákat az emeleten fölállítani nem lehetett. Az épület nyugatra fekvő homloksorán az elháríthatatlan napfény jelentékenyen zavarta a rajzbeli munkásságot. Sőt az így is tökéletlen világítást teljes elzárással fenyegette az a valószínűség, hogy a szemben fekvő földszintes ház helyén rövid idő alatt háromemeletes lakház fog fölépülni. Ilyen physikailag gátló s a tanári testület valamint a tanuló ifjúság munkakedvét lohasztó körülmények között, a természetszerű fejlődés és gyarapodás szempontjából szomorú jövő várt az intézetre, a mely pedig életrevalóságának jeleit már fennállásának második évében, az 1873-ik évi bécsi közkiállításon bemutathatá. Ez időtájtban a közoktatásügyi tárcza gondjai TRÉFORT ÁGOSTON úrra szálltak át. Felvilágosodott jóakaratanál fogva teljes mérvben méltányolta az iskola igazgatósága által több ízben nyilvánított aggodalmakat. Az intézet czélszerűbb elhelyezésének szükségéről valamint minden szakférfiú, úgy a hely színén szerzett tapasztalásból csakhamar a miniszter is meggyőződött. A bérház egyszerű változtatása gyökeres orvoslással nem biztatott. A kikerülhetetlen adaptiók ez esetben újra sok gyümölcstelen költséget okoztak volna. Másrészt az intézetnek tetemes évi lakbérösszege, kamatúl tekintve már is oly tekintélyes tőkeösszeget képviselt, mely az iskola szükségeinek szerény mérvben megfelelő külön tanépület emelésére elégségesnek ígérkezett. Ezen megfontolások döntőleg hatottak a miniszterre, ki a hazai művészeti érdekek felkarolásában a nemzet kulturális feladatainak egyik lényegeseb tényezőjét ismeri. Megvásárolta tehát a sugárút és Izabella-utczára szolgáló saroktelket, és felhívta az intézet tanári karát, hogy az országos mintarajztanoda és rajztanárképezde szükségeinek minél teljeseb-

ben megfelelő, egyszerűen de csínnal épülendő házára a tervet elkészítse. Az intézet tanártestülete meleg hálával fogadván a miniszter úrnak ezen kegyes intézkedését, a megtisztelő feladat végrehajtásával, közös megállapodás alapján, RAUSCHER LAJOS építész tagját, az ékítményes és iparművészeti rajz tanárát bízta meg, ki a belé helyezett bizalomnak sikeresen megfelelt egy ép oly stilszerű mint célirányos terv elkészítése által, mely csekély módosítással a miniszter által elfogadtatván, a sugárúti iskolaház fölépítésénél zsinórmértékül szolgált. Maga az építkezés gyorsan folyt, s nem egészen két év alatt be is fejeztetett, úgy hogy az intézet az 1875/6-iki tanév végével a nyári szünidők alatt már az új tanépületbe átköltözhetett, s az új (1876/7-iki) tanévet ugyanott meg is nyithatá. Az intézet tanépülete kétemeletes sarokház. Alapterülete $366 \square$ öl. Alaprajza **L** alakú.* 17 ölnyi kisebb homlokzatával a sugárút felé, hosszabb, 22 ölnyi homlokzatával az Izabella-utczára szolgál. Minden emeleten keresztül kettős tractussal bír, melyet 9' széles folyosó választ el egymástól.

A tanépület belső felosztása a következő:

a) Az *alagban* (souterrain) elhelyezést talált az intézetnek két boltozatos teremből álló fősztödéje; továbbá a központi fűtés tüzelő kamarája, a szén- és faraktár, két iskolaszolgának egy-egy szobából s konyhából álló lakása s néhány pincze.

b) *Földszint.* Az oszlopokkal díszített pitvartól jobbra a sugárút felé esik a kapus örszobája s mellette a nőtanulók rajz- és festőterme. Ugyanez oldalon az udvarra szolgáló belső tractusban az igazgató hivatalos helyisége és irodája.

A pitvartól balra a sugárút felé szolgál egy, s ennek kapcsán az Izabella-utca során a második mintázó-terem. Ezeken túl négy kicsiny tanárszoba egy-egy ablakkal. Ezekkel szemben az udvar felé esik a négy ablakos s emelkedő padsorokkal ellátott hallgató terem.

Az Izabella-utczai sor végében van a másik kapu és pitvar, mely egyúttal az udvarba nyílik.

I-ső emelet. A sugárúti homloksor egész hosszát két rajzterem foglalja el. Az egyik az úgynevezett akt-terem (két ablakos) hol egész alakú élő mintáról folynak a rajz- és festészeti tanulmányok.

* L. a mellékelt rajzokat

Ez egyúttal a boncztani előadások tanterme. Ebbe nyílik a másik, öt ablakos és legnagyobb rajzterme az intézetnek, hol egész alakú remekkori szoboröntvények képezik a rajztanulmányok tárgyát (antik-terem). Ugyanezen két rajzteremben folynak az élő fej-mintáról (Kopfmodell) való rajz- és festészeti gyakorlatok. Az Izabella-utca során van az előkészületi osztálynak rajzasztalokkal ellátott, négy ablakos rajzterme, azontúl a két ablakos kézi mintatár és két tanárszoba.

Az udvarra nyíló tractusban vannak elhelyezve az intézeti könyv- és metszettár, egyúttal olvasó-szoba és gyűlésterem; továbbá a fametszészeti (xylographikus) szakosztály munkaterme (2 ablakos) és tanárszobája (1 ablakos).

d) *II-ik emelet.* Az utczasoron, és ugyan mind a sugárúti, mind az Izabella-utczai sorban fekszenek az ékítményes és iparművészeti rajz szakosztályának két, és az építészeti szakosztálynak szintén két rajzterme. Az ötödik, mint sarokterem, közös tanhelyiség, mely térileg is képviseli a két szakosztály több tanágának szoros érintkezését. Ezen termek egyikében folynak egyúttal a távlati előadások és rajzgyakorlatok.

A II-ik emelet hátsó részében és ugyan mind az Izabella-utczára, mind az udvarra szolgál az intézet igazgatójának magánlakosztálya; csupán az udvarra pedig a figurális rajz- és festészeti szaktanárnak szobája, melynek atelier-ablak beillesztése által festészeti műteremmé való átalakítása ép jelenleg van folyamatban.

Az épület minden részét a legnagyobb egyszerűség jellemzi. A felső világítású, de minden művészeti dísz nélkülöző lépcsőház is a mérvadó takarékoságnak hirdetője. Csupán a sugárúti kis pitvar ékeskedik márványzott falakkal, oszlopokkal s színes, aranyozott stukko-boltozattal. Fülkéit műtörténelmi jelentőségű férfiaknak ideiglen odaillesztett főszoöntvényű mellszobrai töltik be. Helyüket jövő jobb évek után remélhetőleg nagyobb értékű s márványból faragott mellszobrok fogják elfoglalni.

Külsejét illetőleg az országos mintarajztanoda iskolaháza a legjobb ízlésű renaissancetoszkán palota stíljében épült. Sugárúti homloksorának fala az emeletig faragott termésköböl van rakva. Ugyanezen anyagból valók az ablakpillérek, az első emeleti erkély s a hatalmasan kiszögellő főpárkányzat. Az épület egyéb részei téglarakványból állanak. Az első emeleti párkányszalag valamint

a félkörives ablakok lapközei az épület styljével összhangzó sgraffito díszítményekkel borítvák, melyek hathatós és a mi éghajlatunk alatt is tartós ornamentikája bár gyakoribb alkalmazást találna a főváros díszesebb építkezéseinél. Az első emeleti sgraffito párkányszalag medaillonjaiban BRAMANTE, LIONARDO DA VINCI, RAFAEL, MICHELANGELO, DÜRER ALBERT, MARKO KÁROLY s több más hírneves festész, szobrász és építész arczképei láthatók, melyek SZÉKELY BERTALAN intézeti festésztanár művei; a többi sgraffito ékítmények pedig a ház tervezője, RAUSCHER LAJOS intézeti tanár rajzai nyomán és felügyelete mellett SCHOLTZ fővárosi díszítő-festész által hajtottak végre.

(L. a füzethez csatolt alaprajzokat s az iskolaház sugárúti homlokzatának fénynyomatú látképét.)

az orsz. képzőművészeti tanács és az orsz. képzőművészeti társulat választmányának tagja.

6. MORELLY GUSZTÁV, fametsző, a fametszészeti (xylographia) szakosztálynak vezetője.

7. Ifj. WERDENSTETTER SZILÁRD, oklev. középtanodai rajz-tanár, az ékítményes és iparművészeti rajz segédtanára, a távlat-tan elemi tanfolyamának vezetője.

Kültanárok.

8. Dr. HENSZLMANN IMRE, kir. tanácsos, a budapesti m. kir. egyetemen a régészet nyilván. rendes tanára, a m. tud. akadémia s a Kisfaludy-társaság tagja, a magyarországi műemlékek orsz. bizottságának előadója, az orsz. képzőművészeti tanács és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja stb. mint a műtörténelem előadója.

9. PÓRSZÁSZ JÓZSEF, okl. mérnök és m. kir. főreáltanodai r. tanár, a középtanodai tanáregylet és a m. kir. rajztanárvizsgáló bizottság tagja; — előadja az elemi és ábrázoló mértant és mér-tani módszertant.

Szolgaszemélyzet.

1. HERSITZ KÁROLY, egyúttal házi gondnok.
2. HENLE FERENCZ.
3. HUSZÁR JÓZSEF.
4. GREGORESZ ISTVÁN (e. i. gépfűtő).

AZ INTÉZET TANESZKÖZEI.

a) Lapminták, különösen.

1. Az egyes szakosztályok tanárai által készült ékítményes és styltani, építészeti, távlati és boncztani fali táblák.

2. Építészeti műemlékek, iparművészeti tervrajzok, szobormű-vek és a régi és újabb mesterek jelesebb compositioinak rézmet-szetű és fényképmásolatai (nem másolás, hanem csupán tanulmá-nyozás céljára).

b) Domború minták.

1. Régi és újabbkori jeles szoborminták és fejminták, valamint egyes testrészek természet után készült f"szöntvényei.

2. Régi és újabbkori jeles ékítmények és építészeti részletek f"szöntvényei.

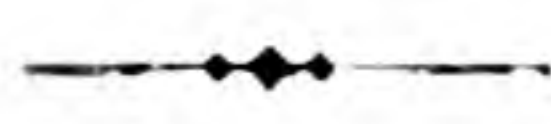
3. Az élő (fej- vagy alak-) minta. Élő férfiak és nők, kik előzetes alku szerint naponként több órán át, meghatározott díjjazás fejében mintául állanak és ülnek a növendékek előtt. (Az intézetnek élő minták díjjazására fordított évi költsége több mint ezer forint.) A kiállításban látható festmények és természet után készült fejrakok ezen tanulmányok eredményeit képviselik.

c) Vegyes taneszközök és készülékek.

Ide tartoznak a távlati készülékek, mértani testminták, boncz-tani praeparatumok s az iskolával szomszédos «műcsarnok»-ban elhelyezett orsz. iparművészeti muzeumból tanulmány céljára időnkint kiszemelt és átengedett műtárgyak stb.

d) A könyvtár, tartalmazza:

1. a kül- és belföldi jelesebb szakfolyóiratok többjeit;
2. a képz"művészet és magasabb műipar, valamint a sokszorosító művészetek történelmére, fejlődésére, a műszaki eljárásokra, valamint a képz"művészet különböző ágainak segédtudományaira vonatkozó forrásműveket és kézikönyveket, s az ily szakművek köréből az intézet évi javadalmazása és szükségletéhez képest folyvást gyarapíttatik.

A RAJZTANÁRI ÉS RAJZTANÍTÓI VIZSGÁLATOK ÚJ RENDJE.

*A mult esztendő elején érvénybe lépett a vallás- és közoktatási m. kir. miniszternek
következő rendelete.*

Oly végből, hogy egyrészt a középtanodai és tanítóképezdei rajztanárságra, másrészt a polgári iskolai, felső nép- és elemi népiskolai rajztanítóságra készült jelöltek képesítő vizsgái lehetőleg egyenlő elvek alapján, egyöntetű módzatok között megtartassanak, a vallás- és közoktatási miniszter szükségesnek találta, a gymnasiumi rajztanárjelöltek tanképességének megvizsgálására vonatkozólag 1869-ben kiadott s eddig érvényben volt szabályzatot érvényen kívül helyezni és ezek helyébe a rajztanári és rajztanítói vizsgálatok alább következő új rendjének életbeléptetése mellett a gymnasiumi és reáltanodai rajztanárjelöltek képesítési vizsgáinak összes ügyeit a m. kir. országos mintarajztanoda és rajztanárképezdére, illetőleg az új vizsgálati rend 2-ik szakasza értelmében megalakított vizsgálóbizottságra átruházni oly módon, hogy ezen új vizsgálati rend határozványaival ellentétben levő minden előbbi intézkedés ép úgy mint az 1869. évből való ministeri rendelet, mely a vidéki rajztanároknak bizonyos körülmények között kivételesen megengedte, hogy zárt helyi feladványaikat is tartózkodásuk helyén kidolgozhassák, megszűntnek tekintendő.

Az új vizsgálati rendnek hiteles szövegéből a következő kivonatot közöljük:

A RAJZTANÁRI ÉS RAJZTANÍTÓI VIZSGÁLATOK RENDJE.

1. §.

Mindaz, ki valamely nyilvános tanintézetnél, úgy mint állami vagy községi, felső vagy középtanodánál, tanítóképezdénél, polgári

iskolánál, avagy felső néptanodánál rajztanári vagy rajztanítói minőségben alkalmaztatni kíván, magát képesítő vizsgálatnak alávetni köteles.

2. §.

A vizsgáló bizottság.

A rajztanár- (tanítói) vizsgálatok megtartására külön bizottság alakíttatik.

Ez a rajztanárképezde igazgatójának, esetleg helyettesének elnöklete alatt áll: az intézet négy tanárjából, s az országos képzőművészeti tanács javaslatára a gyakorló képzőművészek és más tanárok köréből, a vallás- és közoktatásügyi minister által kinevezett négy bizottsági tagból.

E bizottság ötös tanácsban, melyben két rajztanárképezdei tanárnak és két más tagnak kell jelen lennie, határoz.

Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szava dönt.

Külön hivatalos pecséttel él, melyen Magyarország koronás czimere ily felirattal «A m. kir. Rajztanárvizsgáló Bizottság Pecsétje 1878.» — ábrázoltatik.

3. §.

Jelentkezés a vizsgálatra.

Mindenki, a ki a vizsgálatra bocsáttatni kíván, e végre a bizottság elnökéhez szabályszerűen fölszerelt s bélyegelt folyamodvánnyal járulni tartozik.

Ezen folyamodványhoz melléklendők:

a) az illetőnek rövid életrajza, melyben különösen kiképeztetésének menetét, fő irányát és azon időt, melyet kiképzésére fordított, kell jeleznie.

Egyuttal ki kell jelentenie: *a)* valjon középtanodai vagy tanítóképezdei rajztanárságra avagy rajztanítóságra kívánja-e magát képesíttetni;

b) az életrajzhoz csatolandók a tanulmányi és egyéb bizonyítványok, melyek azt, hogy a vizsgálandó a megkívántató általános műveltséggel bír, igazolni hivatvák;

c) a mértani, építészeti és szabadkézi rajz köréből való dolgozatai;

d) ha az illető közszolgálatban áll, közvetlen előjáróságától, különben pedig a közhatóságtól kibocsátott erkölcsi bizonyítványa.

Melléklendők végül még azon bizonyítványok is, melyek valamely tanintézetnél netalán rajztanítói minőségben tett működéséről tanuskodnak.

4. §.

A vizsgálatok tárgyai.

A képesítő vizsgálat tárgyai:

- a) figurális rajz;
- b) ékítményes rajz;
- c) építészeti rajz és idom- (styl) tan;
- d) mintázás;
- e) elemi mértan, vetülettan;
- f) árnyéktan és távlattan;
- g) műtörténelem;
- h) bonczalaktan;
- i) módszertan.

5. §.

A megkivántató képesség mértéke.

Középtanodai avagy tanítóképezdei rajztanárságra való képesítéshez a m. kir. rajztanárképezde teljes tanfolyamának tantervében foglalt ismeretkör, rajztanítóságra pedig (polgári iskolák, felső nép és elemi néptanodák stb.) a három évi tanfolyamra kiszabott ismeretkör mérvadó.

6. §.

A vizsgálat alakja.

A vizsgálat rendszerint három részből áll: a házi dolgozatokból, a zárt helyi és a szóbeli vizsgálatból.

I. *A házi dolgozatokra* szánt feladatok rendszerint az elméleti szakok köréből választandók s ezek írásbeli megfejtésére 6—8 heti határidő engedélyezhető.

Feladványok a gyakorlati szakokból csak azon esetekben tüzendők ki, ha a beküldött rajzmutatványok az előzetes bírálat alapjául el nem fogadtathatnának.

Ha a beküldött házi dolgozatok kielégítőnek tapasztaltak, akkor a jelölt:

II. *A zárt helyi vizsgálatra* bocsáttatik, mely szintén elméleti és gyakorlati részre szakad.

Az elméleti zárthelyi vizsgálatnak, mely folytonos hivatalos felügyelet alatt megy végbe, tárgyát rendszerint a mértani szakokból választott feladványok képezik, melyek egy napon legfőlebb tíz órai munkaidő alatt írásban fejtendők meg.

A gyakorlati tárgyak:

- a) a figuralis,
- b) az ékítményes,
- c) az építészeti rajz,
- d) a mintázás.

A zárthelyi vizsgálatra ezen szakokból egy-egy nap, illetőleg 10 órai munkaidő fordítható.

III. *A szóbeli vizsgálatok.* Targyukat az elméleti szakok mindegyikéből fölteendő kérdések képezik, melyekre a jelöltek élő szóval felelnek.

A szóbeli vizsgálatra csak azon jelölt bocsáttatik, kinek írásbeli és zárt helyi dolgozatai a bírálatot megállották.

Egy tantárgyból egy jelöltnek legfőlebb három önálló tételt lehet fejtegetés végett feladni.

Következik végül:

IV. *A próba-előadás.* Célja a módszeres tanképesség igazolása. Targya az előttevaló napon a vizsgálandóval oly végből közöltetik, hogy az előadásra előkészülhessen.

7. §.

Fölmentés a vizsgálat egyik vagy másik tárgya alól.

Ha a vizsgálandó életrajzához oly dolgozatokat mellékel, melyekre nézve kétség nem támadhat, hogy azok csakugyan saját dolgozatai, akkor a vizsgáló bizottság belátásától függ azokat házi dolgozatokul elfogadni, vagy pedig a 6. §. értelmében való eljárásra utasítani.

A m. kir. rajztanárképezde azon növendékei, kik az előszabott teljes tanfolyamot elvégezték s kiknek szakképzettsége felől a vizsgáló bizottság kimerítő tudomással bír, a gyakorlati zárthelyi vizsgálatok alól fölmenthetők.

8. §.

A képesítő vizsgálatok a budapesti m. kir. rajztanárképezde (sugárut 80-ik sz. alatti) helyiségeiben évenként egyszer tartatnak meg.

A zárthelyi vizsgálatok alkalmával a felügyeletet a vizsgáló bizottság e végre kiküldött tagjai felváltva gyakorolják.

9. §.

Rajztanári (tanítói) oklevél.

A ki a próbatétet sikerrel kiállotta, az a vizsgálat mérvéhez képest rajztanári (avagy rajztanítói) oklevelet nyer, melyet az elnök s a vizsgálati bizottság tagjaiból választott jegyző ír alá.

Az oklevélben felsorolandók a vizsgálat tárgyai, azon fokozat jelzésével (jeles, jó vagy elégséges), melyet a vizsgált az egyes tárgyak szerint kiérdemelt.

Az oklevél alakszerűségét a vallás- és közoktatási m. kir. minister állapítja meg.

10. §.

A vizsgálat ismétlése.

Ha a jelölt a vizsgálat fonalán képzettségének elégséges jeleit sem adta, csak is a vizsgálat napjától számítandó egy év alatt bocsáttathatik ismétlő vizsgálatra.

Ha ekkor sem felelne meg feladatának, egy, esetleg két évre visszautasíttathatik.

A ki a harmadízben megkísérlett próbatéten sem képes elégséges eredményt felmutatni, az többé vizsgálatra nem bocsáttathatik.

A vizsgálatról bizonyítvány még azon esetben is adható ki, ha az illető a vizsgálatot jó eredmény nélkül tette volna le.

Ez esetben azonban azon körülmény is, valjon csak bizonyos időre vagy végkép visszautasított, mindenkor fölemlítendő.

11. §.

Illeték.

A vizsgálat díja tiz forint, mely a vizsgálat megkezdése előtt az elnök kezeihez nyugta mellett lefizetendő. Ezen díjtól fölmentésnek nincs helye.

Ismétlő vizsgálat alkalmából, vonatkozzék az bár csak egy vagy több tárgyra is, a teljes vizsgálati díj mindannyiszor fizetendő.

12. §.

Ügyvezetés.

A vizsgálatokról rendes jegyzőkönyvek vétetnek fel, melyek a jelenvolt vizsgálati biztosok által aláírandók s az iskolaév végén az elnök jelentése kíséretében, eredetben a vallás- és közoktatási m. kir. ministerhez fölterjesztendők.

Ezen jelentéshez a vizsgálatokra bocsátottak és oklevelet nyertek jegyzéke táblás kimutatásban csatolandó.

Az új rendszer szerint a rajztanári és a rajztanítói vizsgálatokra évenként márczius hó közepéig kell jelentkezni. A szóbeli és zárt vizsgálatok rendszerint június hó közepétől annak végéig szoktak megtartatni.

A vizsgáló bizottság jelenleg a következőleg van alakítva :

Elnök : KELETI GUSZTÁV, az orsz. mintarajztanoda igazgatója.

<i>Tagok</i> : SZÉKELY BERTALAN	} Orsz. rajztanárképezdei tanárok.	fig. rajz- és bonctan számára
SCHULEK FRIGYES		épít.-rajz és távlattan «
RAUSCHER LAJOS		ékitm. rajz és stylan «
HUSZÁR ADOLF		mintázás «
PORSZÁSZ JÓZSEF		a mértani szakmák «

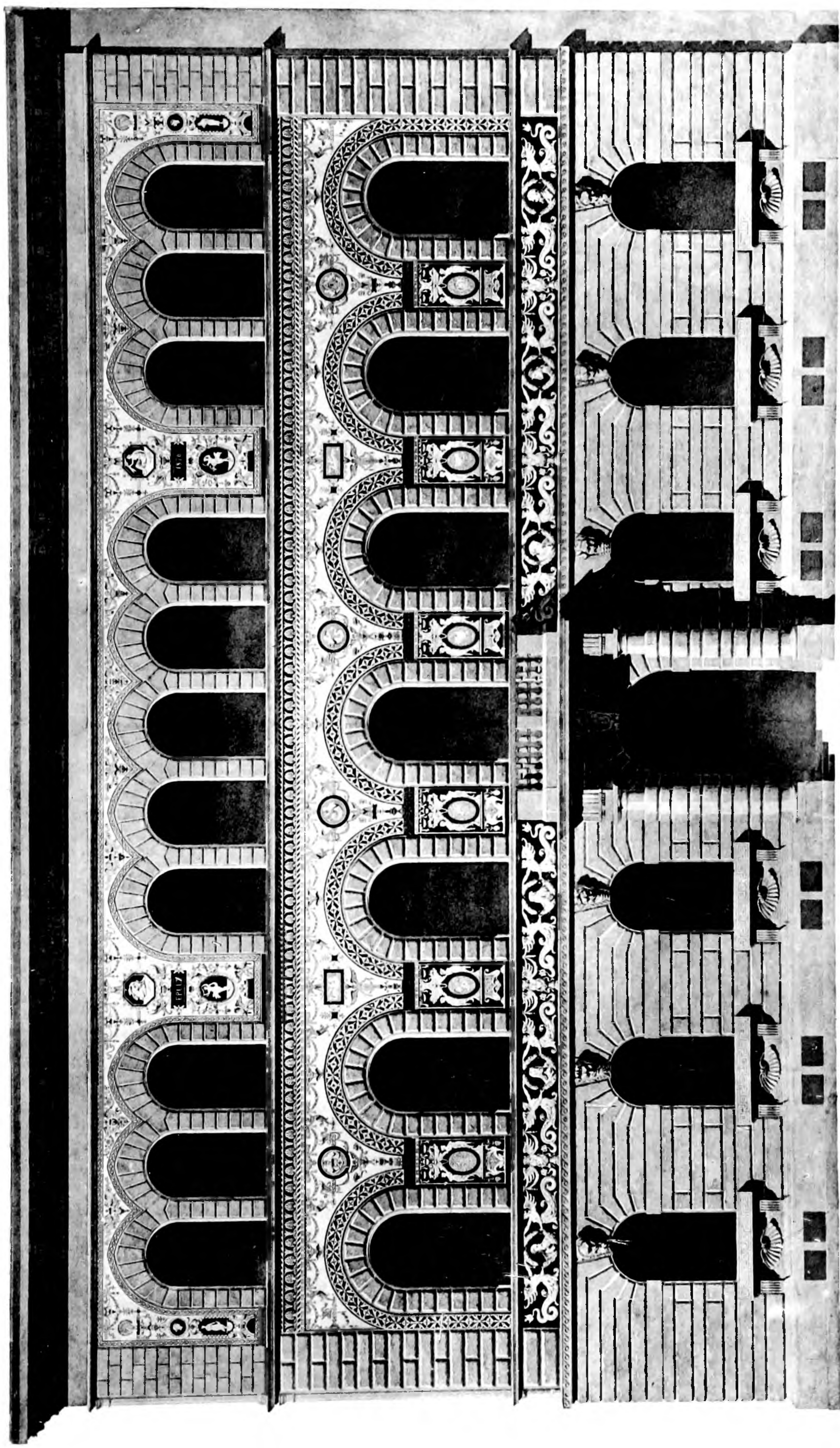
Továbbá mint kültagok, kiknek működése egyuttal a kir. biztos teendőit pótolja, a vallás és közoktatási minister az orsz. képzőművészeti tanács javaslatára kinevezte a következő szakfeleket :

FÖLSER ISTVÁN és	} műegyetemi r. tanárokat, amazt a mértani, ezt a műépítészeti és ékitményes szakma képviselőit ; továbbá
STEINDL IMRE	

Dr. HENSZLMANN IMRE, egyetemi r. tanárt, a műtörténelmi és LOTZ KÁROLY, akad. képirót, az alaki (figuralis) rajz és festészeti szak számára.

A BUDAPESTI M. KIR. ORSZ. MINTARAJZTANODA ÉS RAJZTANÁRKÉPEZDE SUGÁRUTI HOMLOKRAJZA.

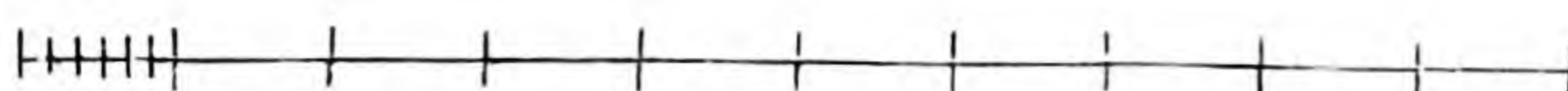
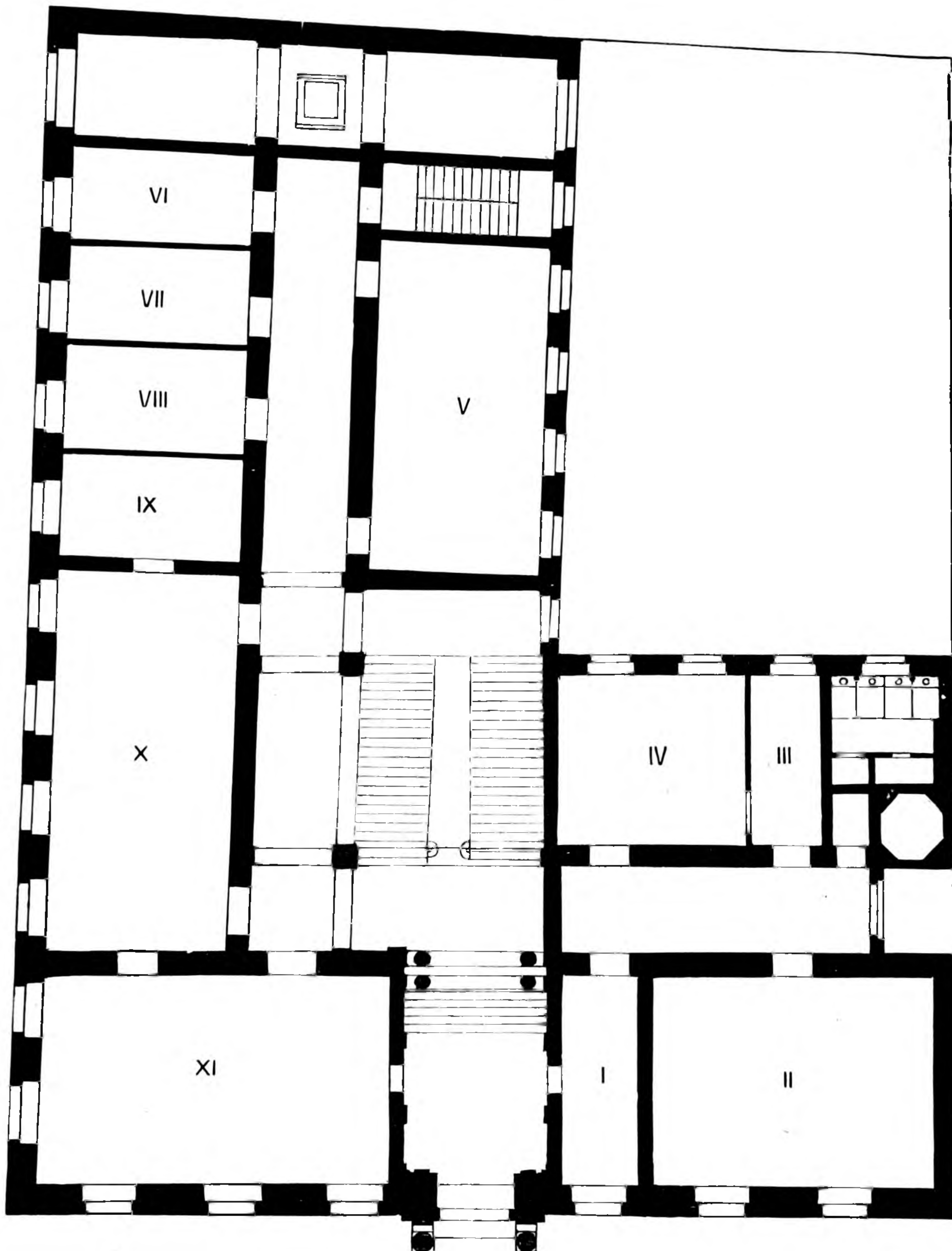

TERVEZTE ÉS RAJZOLTA RAUSCHER LAJOS INTÉZETI R. TANÁR.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZTANODA ÉS RAJZTANÁRKÉPEZDE
SUGÁRUTI TANÉPÜLETE

FÖLDSZINTI HELYISÉGEINEK ALAPRAJZA.

I. Kapus páholya.	V. Hallgató terem.	X.) Szobrászati szakosztály
II. Nőtanulók rajz és festő-terme.	VI.)	XI.) mintázó termei.
III.)	VII.)	
IV.)	VIII.) Tanárszobák.	
	IX.)	

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZTANODA ÉS RAJZTANÁRKÉPEZDE
SUGÁRUTI TANÉPÜLETE

ELSŐ EMELETI HELYISÉGEINEK ALAPRAJZA.

XII. Akt-terem.

XIII. Antik terem.

XIV. Előkészületi oszt. rajzterme.

XV. Főszmintatár

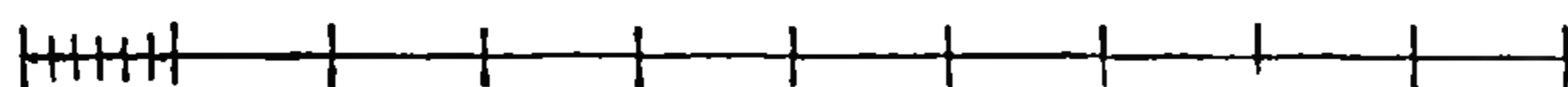
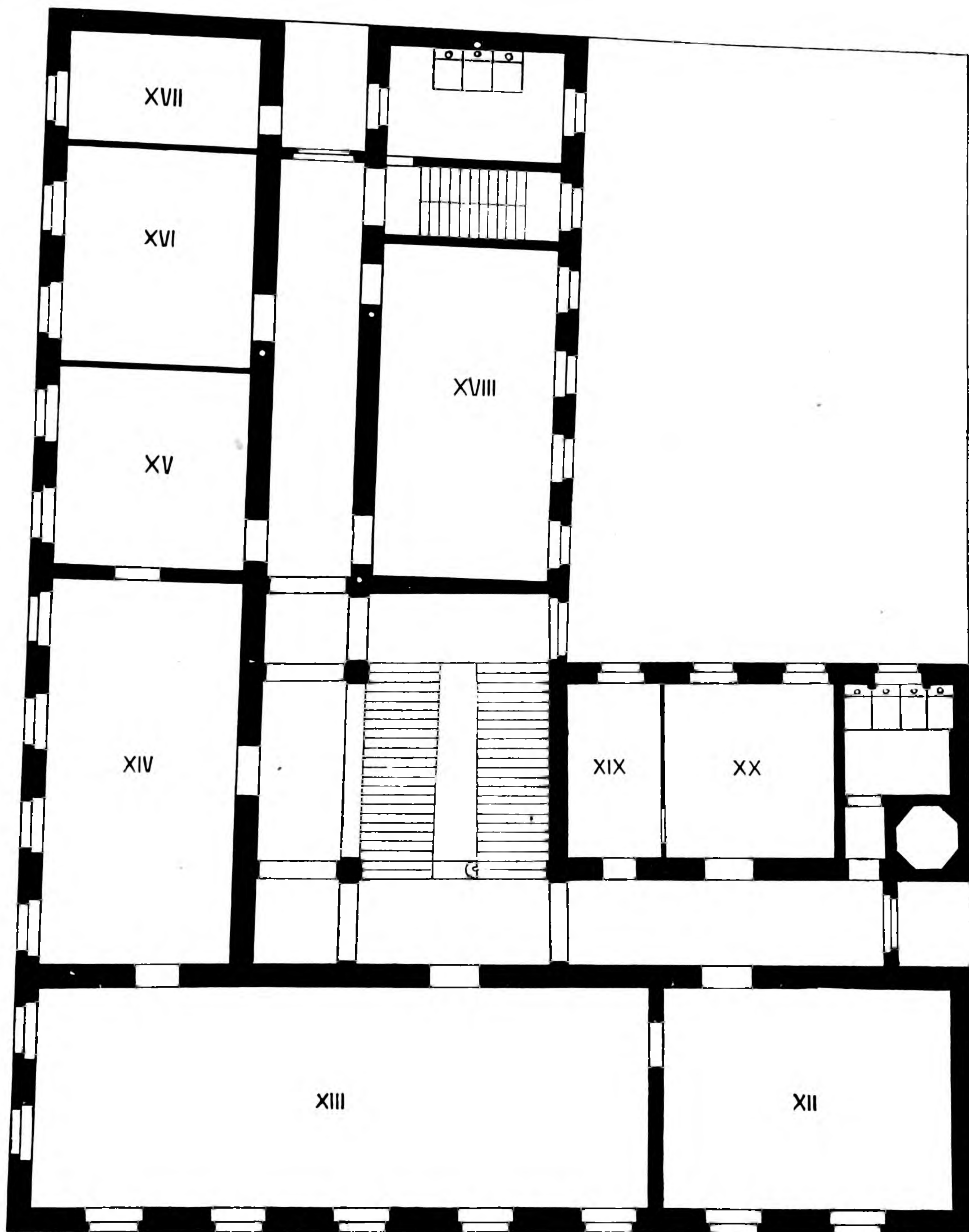
XVI.) Tanárszobák.

XVII.)

XVIII. Könyv- és metszettár.

XIX.) Fametszeti szakosztály

XX.) műhelye.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KIRÁLYI MINTARAJZTANODA ÉS RAJZTANÁRKÉPEZDE
SUGÁRUTI TANÉPÜLETE

MÁSODEMELETI HELYISÉGEINEK ALAPRAJZA.

XXI.) Az ékítményes és iparművészet;
XXII.) szakosztály rajztermei.
XXIII.) Az építészeti szakosztály
XXIV.) rajztermei.

XXV. Tanárszoba.
XXVI. Az igazgató lakosztálya.
XXVII. Tanárszoba.

